

LATĪŅAMERIKA UN KARĪBU JŪRAS REĢIONS

Eiropas Savienības attiecības ar Latīņameriku un Karību jūras reģionu ir daudzveidīgas un tiek īstenotas dažādos līmeņos, proti, ES sadarbojas ar visu reģionu, tiekoties ar valstu un valdību vadītājiem augstākā līmeņa sanāksmēs, un Eiropas Savienību ar Karību jūras reģionu, Centrālameriku, Andu Kopienību, *Mercosur* un atsevišķām valstīm saista nolīgumi un politiskais dialogs.

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienību V sadaļa (ES ārējā darbība);
- Līguma par Eiropas Savienības darbību I–III un V sadaļa (kopējā tirdzniecības politika, attīstības sadarbība un humānā palīdzība, starptautiskie nolīgumi).

REĢIONU SAVSTARPĒJĀS ATTIECĪBAS

A. Augstākā līmeņa sanāksmes

Pirmajā ES, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu augstākā līmeņa sanāksmē, kas notika Riodežaneiro 1999. gada jūnijā, tika izveidotas divpusējas reģionālās stratēģiskās partnerattiecības. Nesen – 2015. gada jūnijā – Briselē notika ES un Latīņamerikas un Karību Valstu Kopienas (*Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños (CELAC)*) otrā sanāksme (šīs sanāksmes notiek reizi divos gados). Augstākā līmeņa sanāksmes stiprina saiknes starp abiem reģioniem visaugstākajā līmenī, un tajās pievēršas jautājumiem, kas ir divpusējo reģionālo un starptautisko attiecību darba kārtībā. Debašu uzmanības centrā ir tādi jautājumi kā demokrātija un cilvēktiesības, cīņa pret nabadzību, sociālās kohēzijas, inovāciju un tehnoloģijas veicināšana, vide un klimata pārmaiņas. Briseles augstākā līmeņa sanāksmē tika pieņemta īsa politiska deklarācija, garāka deklarācija par dažādiem partnerības aspektiem un ES un *CELAC* rīcības plāns, kas balstās uz iepriekšējās augstākā līmeņa sanāksmēs noteiktajām prioritātēm. Plānā ir noteiktas divpusējās reģionālās sadarbības desmit prioritāšu jomas:

- zinātne, pētniecība, inovācija un tehnoloģijas;
- ilgtspējīga attīstība un vide, klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība un enerģētika;
- reģionālā integrācija un savstarpējā savienojamība, lai veicinātu sociālo iekļautību un sociālo kohēziju;
- migrācija;

- izglītība un nodarbinātība, lai veicinātu sociālo iekļautību un kohēziju;
- globālā narkotiku problēma;
- dzimumu jautājumi;
- investīcijas un uzņēmējdarbība ilgtspējīgai attīstībai;
- augstākā izglītība;
- iedzīvotāju drošība.

Kārtējā ES un CELAC augstākā līmeņa sanāksme, kas sākotnēji bija plānota 2017. gada oktobrī Salvadorā, tika atlikta. Abu reģionu valstu ārlietu ministri tikās Briselē 2018. gada 16. un 17. jūlijā. Viņi pieņēma deklarāciju, kurā galvenā uzmanība bija pievērsta abu reģionu sadarbības stiprināšanai globālajos forumos.

B. Parlamentārā dimensija

Regulāri kontakti starp Eiropas Parlamenta (EP) deputātiem un Latīņamerikas valstu parlamentu deputātiem sākās 1974. gadā, kad notika pirmā no 17 starpparlamentārajām konferencēm. Tas bija pirmais – un daudzus gadus vienīgais – Eiropas un Latīņamerikas institucionalizēta politiskā dialoga forums. Kopīgā Eiropas un Latīņamerikas Parlamentārā asambleja (*EuroLat*), divpusējo reģionālo stratēģisko partnerattiecību parlamentārā iestāde, 2006. gadā aizstāja starpparlamentārās konferences. *EuroLat* darbojas kā forums, kurā apspriež, pārrauga un pārskata visus jautājumus, kas skar partnerattiecības. Tās sastāvā ir 150 locekļi: 75 no EP un 75 no Latīņamerikas apakšreģionālajiem parlamentiem, tostarp *Parlatino* (Latīņamerikas parlaments), *Parlandino* (Andu reģiona parlaments), *Parlacen* (Centrālamerikas parlaments), *Parlasur* (Mercosur parlaments), Čīles Kongresa un Meksikas Kongresa. Kopš 2006. gada *EuroLat* ir noturējusi 11 parastās plenārsesijas, pēdējo no tām – 2018. gada septembrī.

ATTIECĪBAS AR APAKŠREĢIONIEM

A. Centrālamerikas valstis (Gvatemala, Hondurasa, Kostarika, Nikaragva, Panama un Salvadora)

Attiecības ar Centrālamerikas valstīm ir attīstījušās, pamatojoties uz Sanhosē dialogu. Uzsākts 1984. gadā, šis dialogs kopš tā laika ir paplašinājies, ietverot jautājumus par ekonomikas un sociālo attīstību, migrāciju un drošību. Pēc pirmajiem diviem sadarbības nolīgumiem, kas tika noslēgti 1985. un 1993. gadā, 2003. gadā tika parakstīts Politiskā dialoga un sadarbības nolīgums, ar ko noteica dažādas jaunas sadarbības jomas. Asociācijas nolīgumu – pirmo šāda veida savstarpēju reģionu nolīgumu ar ES – parakstīja 2012. gada jūnijā, un Eiropas Parlaments to ratificēja 2012. gada decembrī. Šajā nolīgumā ir noteikts mērķis attīstīt privilēģētas politiskas partnerattiecības, kas balstās uz vērtībām, principiem un kopīgiem mērķiem, proti, cilvēktiesību nostiprināšanu, nabadzības mazināšanu, cīņu pret nevienlīdzību, konfliktu novēršanu un labas pārvaldības, drošības, reģionālās integrācijas un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu. Ar asociācijas nolīgumu tiek liberalizēta arī rūpniecības preču un zivsaimniecības produktu tirdzniecība un atcelta lielākā daļa tarifu lauksaimniecības produktu tirdzniecībai. Nolīguma tirdzniecības sadaļa provizoriski

stājās spēkā 2013. gada laikā (dažādām valstīm dažādos datumos). Nolīguma īstenošanu uzraudzīs Asociācijas parlamentārā komiteja, kuru veido EP deputāti, kā arī *Parlacen*, Kostarikas un Panamas parlamentu deputāti.

B. Andu Kopiena (Bolīvija, Ekvadora, Kolumbija un Peru)

ES ir uzturējusi regulārus kontaktus ar Andu valstīm kopš 1969. gada, kad tika nodibināta Andu grupa (ko vēlāk nosauca par Andu Kopienu). Pirmais sadarbības nolīgums tika parakstīts 1983. gadā, un tam sekoja plašāks Sadarbības pamatnolīgums 1993. gadā. 2003. gada decembrī abi reģioni noslēdza Politiskā dialoga un sadarbības nolīgumu, ar kuru sadarbības joma tika tālāk paplašināta, bet kurš vēl nav stājies spēkā. Sarunas par asociācijas nolīgumu sākās 2007. gada jūnijā, un to rezultātā 2010. gada martā tika parakstīts daudzpusējs nolīgums ar Peru un Kolumbiju. Tirdzniecības nolīgums, kas tika parakstīts 2012. gada jūnijā un ko EP ratificēja 2012. gada decembrī, ar Peru stājās spēkā 2013. gada 1. martā un ar Kolumbiju – 2013. gada 1. augustā. Nolīgumā ir paredzēts pilnībā liberalizēt rūpniecības preču un zivsaimniecības produktu tirdzniecību uz 10 gadiem (ar tā stāšanās spēkā vairākums tarifu tiek atcelti) un palielināt tirgus pieejamību lauksaimniecības produktiem. Nolīgumā ir ietverti noteikumi par publisko iepirkumu, investīcijām, cilvēktiesībām un darba un vides standartiem. Ekvadora pievienojās šim tirdzniecības nolīgumam 2017. gada 1. janvārī.

C. Mercosur (Argentīna, Brazīlija, Paragvaja un Urugvaja)

Kopš 1992. gada ES ir institucionalizētas attiecības ar 1991. gadā dibināto Dienvidu Kopējo tirgu (*Mercado Común del Sur (Mercosur)*). 1995. gadā tika parakstīts starpreģionāls pamatnolīgums, ar kuru izveido regulāru politisko dialogu un nosaka mērķus un kārtību sadarbībai tirdzniecībā un ekonomikā, tostarp tādās jomās kā investīciju veicināšana, transports, vide, zinātne un tehnoloģijas.

Sarunas par asociācijas nolīgumu, tostarp politisko dialogu, sadarbību un brīvo tirdzniecību, sākās 1999. gadā. Sarunas, kuras tika pārtrauktas 2004. gadā, no jauna atsākās 2010. gadā, pievēršot uzmanību politikas un sadarbības sadaļām un tirdzniecības sadaļas normatīvajai daļai (izcelsmes noteikumi u. c.), taču 2012. gadā sarunas atkal apsīka. Tomēr pēc tam, kad puses no jauna apstiprināja savu apņemšanos panākt vienošanos, 2016. gadā tās apmainījās ar piedāvājumiem par tirgus pieejamību precēm, pakalpojumiem un valsts iepirkumam, un sarunas atsākās ar jaunu sparū. Neraugoties uz abu pušu apņemšanos, to mērķis līdz 2017. gada beigām panākt vienošanos par asociācijas nolīgumu netika sasniegts, un 2018. gadā sarunas turpinās. Eiropas Parlaments vairākkārt ir paudis atbalstu vērienīgam un līdzsvarotam nolīgumam, kurā ņemta vērā abu reģionu tautsaimniecības nozaru problemātika.

D. Karību jūras reģions

ES tradicionāli ir uzturējusi ciešas attiecības ar Karību jūras reģionu. Lielā mērā tās sakņojas Eiropas valstu koloniālajā klātbūtnē šajā reģionā; daudzu valstu klātbūtne aizjūras zemēs un teritorijās (AZT) ir vērojama joprojām. ES un Karību jūras reģiona attiecības veidojas dažādos institucionālos ietvaros, kas savstarpēji pārklājas. Vissvarīgākais ir Kotonū nolīgums, ko parakstīja 2000. gadā ar 79 Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm (ĀKK), un ES un *Cariforum* valstu un ES ekonomisko partnerattiecību nolīgums (EPN), ko parakstīja 2008. gadā. ES galvenais

partneris divpusējā reģionālajā dialogā ir *Cariforum*. No organizācijas 16 locekļiem četrpadsmit – Antigva un Barbuda, Bahamas, Barbadosa, Beliza, Dominika, Grenāda, Gajāna, Haiti, Jamaika, Sentkitsa un Nevisa, Sentlusija, Sentvinsenta un Grenadīnas, Surinama, Trinidāda un Tobāgo – ir Karību Kopienas dalībvalstis (*Caricom*). Locekles ir arī Dominikānas Republika (Kotonū nolīguma un EPN parakstītāja) un Kuba (kurai ir īpašs statuss).

Kopš 2012. gada novembra ES un Karību jūras reģiona attiecības ir noteiktas kopīgajā ES un Karību jūras valstu partnerības stratēģijā (KEKS), kas nodrošina strukturētu regulējumu plašākam un dziļākam dialogam un sadarbībai. Stratēģijā ir ietvertas piecas prioritāšu jomas: reģionālā sadarbība un integrācija; Haiti atjaunošana; klimata pārmaiņas un dabas katastrofas; noziedzība un drošība; kopīga rīcība divpusējos reģionālajos un daudzpusējos forumos un globālo problēmu risināšanā.

Starpparlamentārās attiecības ir svarīga ES un Karību jūras reģiona saikne. Papildus mērķtiecīgām reģionālajām sanāksmēm un plašākai ĀKK un ES Apvienotajai starpparlamentārajai asamblejai EPN 2008. gadā izveidoja *Cariforum* un ES Kopējo parlamentāro komiteju, lai uzraudzītu nolīguma īstenošanu. Komitejai ir bijušas trīs tikšanās, pēdējā no tām – 2017. gada 31. oktobrī–1. novembrī Trinidādā un Tobāgo.

ATTIECĪBAS AR ATSEVIŠĶĀM VALSTĪM

A. Meksika

ES ir uzturējusi diplomātiskas attiecības ar Meksiku kopš 1960. gada. Pēc 1975. gada sadarbības nolīguma un plašāka 1991. gada sadarbības pamatnolīguma ES un Meksika 1997. gadā noslēdza pirmo ES partnerattiecību nolīgumu ar Latīņamerikas valsti. Ar Ekonomisko partnerattiecību, politiskās saskaņošanas un sadarbības nolīgumu (pazīstamu kā Vispārējais nolīgums) institucionalizēja politisko dialogu un paplašināja sadarbību, ietverot dažādas jomas, tostarp demokrātiju un cilvēktiesības. Ar to arī tika izveidota ES un Meksikas brīvās tirdzniecības zona. Sarunas ar Meksiku par to, lai padarītu Vispārējo nolīgumu mūsdienīgāku, sākās 2016. gada maijā, un 2018. gada 21. aprīlī to rezultātā tika panākta principiāla vienošanās par atjauninātā nolīguma tirdzniecības sadaļām.

Ar 2009. gadā izveidotajām stratēģiskajām partnerattiecībām vēl vairāk tika nostiprinātas saiknes ar Meksiku – vienīgo valsti, ar kuru ES ir gan asociācijas nolīgums, gan stratēģiskās partnerattiecības. Partnerattiecībām, kas nozīmē, ka ES atzīst Meksikas arvien lielāko politisko un ekonomisko nozīmi, ir divējāds mērķis: veicināt Eiropas Savienības un Meksikas sadarbību un koordināciju daudzpusējā līmenī globālo jautājumu risināšanā un radīt politisko stimulu divpusējām attiecībām un iniciatīvām. Ir notikušas trīs ES un Meksikas augstākā līmeņa sanāksmes saistībā ar stratēģiskajām partnerattiecībām, no tām nesenākā – 2015. gada jūnijā. Notiek regulāras augsta līmeņa divpusējās sanāksmes starp ES un Meksiku par daudziem jautājumiem, tostarp cilvēktiesībām, drošību un tiesībaizsardzību, ekonomikas jautājumiem, vidi un klimata pārmaiņām. ES un Meksikas Kopējā parlamentārā komiteja kopš 2005. gada ir uzraudzījusi Vispārējā nolīguma īstenošanu.

B. Čīle

Pirmais pamat nolīgums par sadarbību ar Čīli tika parakstīts 1990. gadā pēc tam, kad valstī tika atjaunota demokrātija. Regulārs politiskais dialogs tika izveidots 1995. gadā. Pēc vispusīgāka sadarbības pamat nolīguma parakstīšanas 1996. gadā ES ar Čīli 2002. gadā noslēdza asociācijas nolīgumu. Nolīgumu veido trīs daļas: sadaļa par politisko dialogu, tostarp pilsoniskās sabiedrības un Eiropas Parlamenta un Čīles kongresa līdzdalību; sadaļa par sadarbību, kurā noteiktas dažādas sadarbības jomas, lai sekmētu ilgtspējīgu ekonomikas, sociālo un vides attīstību; preču un pakalpojumu brīvās tirdzniecības zonas izveide. Sarunas par asociācijas nolīguma atjaunināšanu sākās 2017. gada novembrī.

ES un Čīles Kopējā parlamentārā komiteja kopš 2003. gada ir uzraudzījusi asociācijas nolīguma īstenošanu.

C. Brazīlija

1960. gadā Brazīlija kļuva par pirmo Dienvidamerikas valsti, kura atzina Eiropas Ekonomikas kopienu (EEK) un izveidoja pastāvīgu pārstāvniecību Briselē. Turpmākajos gados tika noslēgti dažādi sadarbības nolīgumi. Brazīlijā nostiprinoties demokrātijai, divpusējās attiecības strauji attīstījās, un 1992. gadā tika parakstīts plašāks sadarbības pamat nolīgums. Kopš tā laika attiecības ar Brazīliju ir turpinājušas nostiprināties, atspoguļojot Brazīlijas augošo globālo ekonomisko un politisko nozīmi. 2007. gadā ES un Brazīlija nodibināja stratēģiskas partnerattiecības. Kopš 2007. gada ir notikušas septiņas ES un Brazīlijas augstākā līmeņa sanāksmes, nesēnākā notika 2014. gada februārī. Kopējā rīcības plānā 2012.–2014. gadam ir noteikta pasākumu programma partnerattiecību sekmēšanai piecās jomās: miers un drošība; partnerattiecības ekonomikas, sociālajā un vides jomā, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību; reģionālā sadarbība; zinātne, tehnoloģijas un inovācija; apmaiņas braucieni. ES un Brazīlijas stratēģiskās partnerattiecības ietver arī regulāru Brazīlijas Nacionālā kongresa un Eiropas Parlamenta dialogu.

D. Kuba

Kuba vēl nesēn bija vienīgā valsts reģionā, kas nebija parakstījusi sadarbības vai asociācijas nolīgumu ar ES. Tomēr sarunas par Politiskā dialoga un sadarbības nolīguma (PDSN) noslēgšanu sākās 2014. gada aprīlī un tika veiksmīgi pabeigtas 2016. gada 11. martā. Nolīgums tika parakstīts 2016. gada 12. decembrī, un Eiropas Parlaments to ratificēja 2017. gada 5. jūlijā. Tas var pilnībā stāties spēkā pēc tam, kad to būs ratificējušas visas ES dalībvalstis. PDSN ir trīs galvenās sadaļas: politiskais dialogs, sadarbība un dialogs par nozaru politiku un tirdzniecība. ES un Kubas attiecības ir nostiprinātas arī citos veidos, piemēram, ir notikušas vairākas augsta līmeņa vizītes un atjaunots oficiāls politiskais dialogs.

Jesper Tvevad
05/2019

